

Zasady oceniania na lekcjach wiedzy o społeczeństwie – zakres rozszerzony . Klasa 2A

Regulamin oceniania.

I Oceny cząstkowe:

A. obowiązkowe za:

1. Prace klasowe – ocena wagi cztery

- a) sprawdzian zapowiadany jest przynajmniej z tygodniowym wyprzedzeniem;
- b) zakres materiału obowiązującego na sprawdzianie określa nauczyciel
- c) wszystkie sprawdziany całogodzinne muszą być zaliczone na 30% punktów
- d) ocenę z pracy klasowej można poprawić w dowolnym terminie, nie później jednak niż do świąt Bożego Narodzenia dla pierwszego semestru i do końca maja dla drugiego semestru;
 - na poprawę sprawdzianu uczeń zobowiązany jest przygotować materiał obowiązujący na sprawdzianie,
 - w przypadku niepowodzenia na poprawie uczeń nie otrzymuje kolejnej oceny niedostatecznej;
- e) ocenę niedostateczną za pracę klasową można anulować poprzez przeczytanie i zaliczenie lektury (zamiast oceny celującej).
- f) napisanie sprawdzianu całogodzinnego jest obowiązkiem ucznia
 - w przypadku nieobecności ucznia na pracy klasowej uczeń ma obowiązek uzupełnić sprawdzian w ciągu 2 tygodni, termin ten może być przedłużony jedynie w przypadku przewlekłej choroby
 - w przypadku uchylania się od obowiązku napisania sprawdzianu w wyznaczonym terminie uczeń otrzymuje ocenę niedostateczną, uzyskana w tym trybie ocena niedostateczna może zostać poprawiona i anulowana wg obowiązujących zasad

2. Kartkówki – ocena wagi dwa

- a) kartkówka sprawdza przede wszystkim systematyczność uczniów;
- b) do kartkówki nie można zgłosić się na ochotnika;
- c) na kartkówki obowiązują materiały ostatnich dwóch jednostek lekcyjnych
- d) zadanie na kartkówce może mieć charakter krótkiej stylistycznej wypowiedzi, bądź ćwiczenia z tekstem źródłowym lub innym materiałem źródłowym;
- e) ocenę z kartkówki można poprawić jedynie w ciągu tygodnia po oddaniu kartkówek na poprawę kartkówki uczeń zobowiązany jest przygotować materiał trzech jednostek lekcyjnych, które obowiązywały w dniu kartkówki,
 - w przypadku niepowodzenia na poprawie uczeń nie otrzymuje kolejnej oceny niedostatecznej, ale nie może więcej razy poprawiać danej kartkówki;
- e) ocenę niedostateczną za kartkówkę można anulować poprzez przeczytanie i zaliczenie lektury

3. Oceny za pracę na lekcji - ocena wagi jeden

Uczniowie otrzymują za pracę na lekcji **oceny wagi jeden**. Kryteria przyznawania punktów za wypowiedzi ustne na lekcji:

- za samodzielną, swobodną wypowiedź z pamięci – 5., za odpowiedź w zasadzie samodzielną, ale z korzystaniem z notatek – 4.,
- za odpowiedź przeczytaną z kartki, ale samodzielnie przygotowaną i sparafrazowaną w stosunku do tekstu podręcznika – 3.,
- za odpowiedź przeczytaną i w dużych fragmentach niesamodzielną (przeписane fragmenty z podręcznika) – 2,
- za zadanie wykonane niechlujnie, lub za brak zadania – 1.

4. Kryteria oceniania:

a) kryteria oceniania za prace o charakterze stylistycznym:

ocena bardzo dobra:

- paca wyczerpuje temat pod względem rzeczowym, chronologicznym i terytorialnym w zakresie wiadomości podanym w zeszytcie ćwiczeniowym; tekst jest w zasadzie poprawny merytorycznie
- konstrukcja pracy jest właściwa; uczeń prawidłowo zrozumiał temat, trafnie dobrał i zorganizował materiał faktograficzny;
- uczeń wykazał się opanowaniem umiejętności historycznych takich jak: porównywanie, wnioskowanie uogólnianie, udowadnianie itp.
- styl wypowiedzi, język, ortografia i interpunkcja nie budzą większych zastrzeżeń
- forma graficzna pracy na ogół poprawna

ocena dobra:

- zawarty w pracy materiał faktograficzny w zasadzie wyczerpuje temat; występują drobne błędy rzeczowe;
- konstrukcja pracy jest na ogół poprawna; pewne zakłócenia i nieprawidłowości mają charakter sporadyczny; dopuszczalne drobne błędy w rozplanowaniu pracy;
- uczeń wykazał umiejętności historyczne w ograniczonym zakresie
- styl wypowiedzi, język, ortografia i interpunkcja nie budzą większych zastrzeżeń;
- forma graficzna pracy na ogół poprawna

ocena dostateczna:

- praca wyczerpuje temat w zakresie najbardziej podstawowych wiadomości. Występują poważne błędy rzeczowe;
- konstrukcja pracy jest nieprawidłowa: np. brak wstępu, logicznych powiązań; plan pracy nie rozwiązuje tematu;
- praca ma charakter przede wszystkim opisowy, odtwórczy; w bardzo małym stopniu uczeń podjął próbę stosowania wiadomości historycznych w nowych sytuacjach poznawczych np. ocena, porównanie;
- występują nieliczne błędy językowe, ortograficzne, interpunkcyjne;
- forma graficzna budzi zastrzeżenia;

ocena dopuszczająca:

- temat nie został właściwie opracowany; daje się odczuć brak wielu podstawowych wiadomości przewidzianych w zeszytcie ćwiczeniowym; występują

liczne błędy rzeczowe.

- kompozycja pracy jest niewłaściwa, na przykład występuje brak ujęcia materiału faktograficznego w chronologicznym następstwie, brak właściwych proporcji między częściami pracy; praca została zaplanowana w sposób nie odpowiadający tematowi;
- praca ma charakter wyłącznie opisowy, odtwórczy; uczeń nie podjął się zaprezentowania takich umiejętności jak: ocena, porównanie;
- w pracy występują liczne błędy stylistyczne, językowe, interpunkcyjne i ortograficzne
- forma pracy trudna do zaakceptowania – brak akapitów, nieczytelne pismo, liczne nieestetyczne zakreślenia;

ocena niedostateczna:

- temat nie został opracowany nawet w części; brak niezbędnego minimum podstawowych wiadomości określonych dyspozycjami zamieszczonymi w ćwiczeniach; występują liczne błędy rzeczowe;
- praca pozbawiona jakiegokolwiek koncepcji – stanowi zlepek przypadkowo dobranych informacji na temat wydarzeń historycznych; uczeń często wykracza w sposób nie uzasadniony poza ramy zakreślone tematem.
- charakter pracy zdecydowanie odtwórczy; uczeń nie wykazał się opanowaniem niezbędnych umiejętności historycznych;
- w pracy występuje duża ilość błędów stylistycznych, językowych, interpunkcyjnych i ortograficznych;
- praca jest rażąco nieestetyczna;

b. w przypadku pracy o charakterze tekstowym przy pytaniach uczeń informowany jest o ilości możliwych do zdobycia punktów za każde zadanie; oceny przydzielane są po uzyskaniu przez ucznia określonej procentowo ilości punktów:

1	ocena niedostateczny	0–39 %
2	ocena dopuszczający	40–54 %
3	ocena dostateczny	55–70 %
4	ocena dobry	71–85 %
5	ocena bardzo dobry	85–94 %
6	ocena celujący	95-100 %

B. Oceny dodatkowe za:

1. Referaty – ocena wagi dwa

za referaty przygotowane w domu i wygłoszone na lekcji lub na sesji popularno-naukowej uczeń otrzymuje oceny w skali 4-6

- ocenę 6 otrzymuje uczeń, który przygotował bardzo wartościowe pod względem merytorycznym wystąpienie, cechujące się wysokim poziomem samodzielności zarówno na poziomie przygotowania tekstu, jak i w czasie jego wygłaszania (wypowiedź ustna z pamięci),
- ocenę 5 otrzymuje uczeń który samodzielnie przygotował tekst wartościowego pod względem merytorycznym wystąpienia, ale nie zdołał wygłosić go z pamięci,
- ocenę dobrą otrzymuje uczeń, który przygotował niepełną wypowiedź, która ponadto wyraźnie stanowi kompilację nie do końca przemyślanych i zrozumianych fragmentów tekstu źródłowego

2. Lektury – ocena wagi dwa

- lekturą może być każda książka popularnonaukowa lub naukowa z zakresu historii omawianej w danej klasie
- wybór książki należy każdorazowo konsultować z nauczycielem
- lektury uczniowie zaliczają podczas rozmowy nauczającej, której celem jest ustalenie, czy uczeń książkę faktycznie przeczytał,
- za zaliczoną lekturę uczeń otrzymuje ocenę celującą
- ocenę celującą uczeń może przeznaczyć na wykreślenie oceny niedostatecznej każdej wagi, którą otrzymał za sprawdzian, kartkówkę, lub nie zgłoszony brak ćwiczeń

3. Artykuły – ocena wagi jeden

- Uczeń może zaliczać artykuły ponadobowiązkowe
- artykuły uczniowie zaliczają pisemnie
- ocena, która nie zadowala ucznia może nie zostać wpisana do dziennika,
- wyjątek stanowi ocena niedostateczna za próbę oszustwa
- uczniowie, którzy zaliczą 6 artykułów dodatkowych otrzymują dodatkową premię w postaci oceny celującej częściowej traktowanej tak jak ocena za lekturę
- zaliczonym artykułem uczeń może wykreślić ocenę niedostateczną wagi jeden

4. Oceny za udział w konkursach określa każdorazowo regulamin konkursu

5. Zestawienie form sprawdzania wiedzy wraz z wagami ocen.

Sprawdzian całogodzinny	waga cztery
Kartkówka	waga dwa
Referat przygotowany w domu	waga dwa
Ocena za lekturę dodatkową	waga dwa
Prezentacja przygotowana na lekcji	waga jeden
Artykuł popularnonaukowy	waga jeden

II Ocena śródroczna

2) oceny klasyfikacyjne śródroczne ustalane są wg następujących zasad:

a) uzyskanie oceny pozytywnej wymaga jednoczesnego:

- zaliczenia na 30% (1+) wszystkich obowiązkowych sprawdzianów powtórzeniowych
- osiągnięcia progu 1,8 średniej ważonej

2. Pozostałe oceny uczeń uzyskuje ocenę po przekroczeniu progów:

Ocena	Średnia ocen
celujący	powyżej 5,40
bardzo dobry	4,50 - 5,39
dobry	3,60 - 4,59
dostateczny	2,70 - 3,59
dopuszczający	1,80 – 2,69
niedostateczny	1,0 – 1,79

III. Ocena końcoworoczna

1. Ocena końcowa jest oceną całoroczną, co oznacza, że wystawiana jest na podstawie ocen cząstkowych z całego roku.

a) uzyskanie oceny pozytywnej wymaga jednoczesnego:

- zaliczenia na 30% (1+) wszystkich obowiązkowych sprawdzianów powtórzeniowych
- osiągnięcia progu 1,8 średniej ważonej

Ocena	Średnia ocen
celujący	powyżej 5,40
bardzo dobry	4,50 - 5,39
dobry	3,60 - 4,59
dostateczny	2,70 - 3,59

dopuszczający	1,80 – 2,69
niedostateczny	1,0 – 1,79

4. Warunki uzyskiwania oceny końcowej rocznej wyższej od przewidywanej.

- W celu uzyskania oceny rocznej wyższej od przewidywanej uczeń pisze sprawdzian z materiału całorocznego umniejszonego o treści tych rozdziałów, z zakresu których sprawdzian powtórzeniowy napisał na ocenę o którą się ubiega lub wyższą.
- Sprawdzian ma formę testu, zawierającego jedno zadanie rozwiniętej odpowiedzi i jest ułożony z zadań odnoszących się do wymagań edukacyjnych niezbędnych do otrzymania oceny, o którą uczeń się ubiega.

IV Sprawy ogólnorganizacyjne

A. Nieprzygotowanie się ucznia do lekcji

1. Uczniowi przysługuje prawo do jednorazowego zgłoszenia „enki” w ciągu semestru.
Uczeń zgłasza „enkę” gdy jest nieprzygotowany do lekcji z każdego innego powodu niż dłuższa choroba.
2. Uczeń może zwiększyć pulę „enek” poprzez przygotowanie gazetki tematycznej, bądź przygotowanie pomocy dydaktycznych;
3. Nauczyciel może zawiesić tę możliwość w stosunku do ucznia w przypadku, gdy uczeń nadużywania możliwości zdobywania dodatkowych „enek”, jeśli w opinii nauczyciela może to zaowocować problemami w nauce w przyszłości.
3. „Enka” nie wykorzystana w pierwszym semestrze przechodzi na drugi semestr.
4. Uczeń ma obowiązek zgłosić „enkę” na początku lekcji – podczas czytania listy obecności przy swoim nazwisku pod sankcją nieważności

B. Usprawiedliwione chorobą nieprzygotowanie się ucznia do lekcji

1. Uczeń ma prawo zgłosić, że jest nieprzygotowany do lekcji z powodu choroby przez trzy dni od momentu przyjścia do szkoły, o ile choroba trwała przynajmniej tydzień.
2. Uczeń ma obowiązek zgłosić nieprzygotowanie z powodu choroby na początku lekcji – podczas czytania listy obecności przy swoim nazwisku. Obowiązek ten jest obłożony sankcją nieważności.
3. Uczniowie, którzy chorowali bardzo długo ustalają indywidualny tryb zaliczania zaległego materiału.

Wymagania na poszczególne oceny – klasa III a

Temat lekcji	Zagadnienia	Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca) Uczeń:	Wymagania podstawowe (ocena dostateczna) Uczeń potrafi to, co na ocenę dopuszczającą, oraz:	Wymagania rozszerzające (ocena dobra) Uczeń potrafi to, co na ocenę dostateczną, oraz:	Wymagania dopełniające (ocena bardzo dobra) Uczeń potrafi to, co na ocenę dobrą, oraz:	Wymagania wykraczające (ocena celująca) Uczeń potrafi to, co na ocenę bardzo dobrą, oraz:
Spoleczeństwo						
Życie zbiorowe i jego reguły	<ul style="list-style-type: none"> – socjologia – formy życia społecznego – normy społeczne – instytucje społeczne – anomia – konflikty społeczne – rozwiązywanie konfliktów społecznych 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: zbiorowość, stosunki społeczne, społeczność, społeczeństwo, norma społeczna, instytucja społeczna, konflikt społeczny – przedstawia rodzaje norm społecznych – wymienia przykłady instytucji społecznych – podaje źródła konfliktów społecznych 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: socjologia, więź społeczna, zależność społeczna, działanie społeczne, para, krąg społeczny, publiczność, wspólnota, wartości, konformizm – charakteryzuje formy życia społecznego – wymienia i opisuje formy zbiorowości – omawia rodzaje norm społecznych – opisuje funkcje norm społecznych – przedstawia przykłady instytucji społecznych 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: zbiór społeczny, styczność przestrzenna, styczność społeczna, sankcje, anomia – wymienia i opisuje rodzaje więzi społecznych – charakteryzuje zadania instytucji społecznych – opisuje przyczyny, przejawy i skutki anomii – omawia sposoby rozwiązywania konfliktów 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: socjologia ogólna, socjologia szczegółowa, łączność psychiczna, innowacja, rytualizm, wycofanie, bunt, alienacja – przedstawia wpływ poglądów Augusta Comte’a, Herberta Spencera, Emila Durkheima, Maxa Webera na badania socjologiczne – charakteryzuje fazy konfliktu społecznego. 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia sposoby rozwiązywania konfliktów

			– podaje elementy konfliktów społecznych			
Socjalizacja i kontrola społeczna	<ul style="list-style-type: none"> – socjalizacja pierwotna i wtórna – modele socjalizacji – czynniki socjalizacji – kontrola społeczna – stygmatyzacja społeczna – resocjalizacja 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: wychowanie, socjalizacja, uspołecznienie – uzasadnia, dlaczego człowiek jest istotą społeczną – tłumaczy, jaki wpływ na człowieka ma kontrola społeczna 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: natura ludzka, socjalizacja pierwotna, socjalizacja wtórna, porządek społeczny, kontrola społeczna, resocjalizacja – charakteryzuje etapy socjalizacji – wymienia czynniki socjalizacji – opisuje formy i środki kontroli społecznej 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: dewiacja, stygmatyzacja – charakteryzuje różne modele socjalizacji – opisuje czynniki socjalizacji – omawia teorię stygmatyzacji społecznej – tłumaczy, na czym polega proces resocjalizacji 	<ul style="list-style-type: none"> – porównuje różne modele socjalizacji – opisuje typy socjalizacji – omawia mechanizmy procesów socjalizacyjnych 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia wpływ czynników socjalizacji na przystosowanie młodych ludzi do funkcjonowania w zbiorowości – ocenia skutki stygmatyzacji społecznej – ocenia skutki resocjalizacji
Grupy społeczne	<ul style="list-style-type: none"> – podział grup społecznych, – czynniki grupotwórcze – cechy grupy społecznej – pozycja i rola społeczna – status społeczny – grupy odniesienia 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: grupa społeczna, interakcja społeczna – wymienia cechy grupy społecznej – omawia funkcjonowanie małej grupy społecznej 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: piramida Maslowa, pozycja społeczna, rola społeczna, status społeczny – charakteryzuje rodzaje grup społecznych – opisuje klasyfikację potrzeb według Abrahama Maslowa 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: kategoria statystyczna, kategoria socjologiczna, kategoria społeczna, grupy odniesienia – wymienia czynniki grupotwórcze – omawia rodzaje ról społecznych i ich wpływ na funkcjonowanie grupy społecznej – opisuje różne style kierowania grupą 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia wpływ liczebności, interakcji i więzi społecznych, celów, wartości i norm oraz poczucia odrębności i wspólnoty na sposób funkcjonowania grupy społecznej – charakteryzuje grupy odniesienia i omawia ich wpływ na społeczne funkcjonowanie jednostki 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia różne style kierowania grupą

Rodzina	<ul style="list-style-type: none"> – rodzina w ujęciu historycznym i współczesnym – cechy współczesnej rodziny – modele rodziny – nowe formy rodziny – funkcje rodziny 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu: rodzina – wymienia cechy współczesnej rodziny 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: konkubinaty, związek partnerski – omawia cechy współczesnej rodziny – charakteryzuje nowe formy rodziny – opisuje sytuację współczesnej rodziny w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia i opisuje charakter i formy rodziny na przestrzeni wieków – charakteryzuje funkcje rodziny i sposoby ich realizacji przez rodziny współczesne – omawia postawy rodzicielskie 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje modele rodziny ze względu na typ małżeństwa, wielkość, podział władzy i miejsce zamieszkania 	<ul style="list-style-type: none"> – porównuje tradycyjny model rodziny ze współczesnym – ocenia różne postawy rodzicielskie – ocenia sytuację współczesnej rodziny w Polsce
Podziały społeczne	<ul style="list-style-type: none"> – różnicowanie społeczne – struktura i warstwa społeczna – ruchliwość społeczna – nierówności społeczne 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: struktura społeczna, klasa, warstwa – przedstawia przyczyny zróżnicowania społecznego 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: stratyfikacja społeczna, system klasowy, system warstwowy, struktura klasowo-warstwowa, struktura społeczno-zawodowa, ruchliwość społeczna – opisuje różne rodzaje stratyfikacji społecznej – omawia przyczyny, przejawy i skutki nierówności społecznych 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: system kastowy, ruchliwość pozioma, ruchliwość pionowa, awans, degradacja – porównuje różne rodzaje stratyfikacji społecznej – omawia procesy społeczne, które mają wpływ na trwałość i stabilność stratyfikacji społecznej – charakteryzuje różne rodzaje struktury społecznej – wymienia przyczyny i rodzaje ruchliwości społecznej 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: kooptacja, zasada kumulatywnych korzyści – opisuje i porównuje strukturę społeczeństwa polskiego czasów PRL i współcześnie 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia społeczne skutki nierówności społecznych
Problemy życia	<ul style="list-style-type: none"> – wykluczenie społeczne 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu: bezrobocie 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: wykluczenie 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje rodzaje bezrobocia 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje następstwa wykluczenia społecznego 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia perspektywy ludzi młodych w Polsce

społecznego w Polsce	<ul style="list-style-type: none"> – problem bezrobocia – sytuacja niepełnosprawnych – perspektywy ludzi młodych 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje przyczyny i skutki bezrobocia 	<ul style="list-style-type: none"> społeczne, polityka społeczna – omawia sposoby zwalczania bezrobocia – charakteryzuje główne problemy społeczne w Polsce i omawia możliwości ich rozwiązania 	<ul style="list-style-type: none"> – omawia przyczyny i przejawy wykluczenia społecznego – charakteryzuje i ocenia sytuację niepełnosprawnych w Polsce – omawia problemy i ocenia perspektywy ludzi młodych w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> – omawia instrumenty aktywnej polityki społecznej 	
Zmiana społeczna	<ul style="list-style-type: none"> – przyczyny zmian społecznych – reakcje na zmiany społeczne – typy społeczeństw – społeczeństwo współczesne – formy zmian społecznych: rewolucja i reformy – ruchy społeczne – ruch kobiet – ruch niepodległościowy – ruch praw obywatelskich 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: zmiana społeczna, rewolucja, reformy – omawia przyczyny i skutki zmian społecznych 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: proces społeczny, rozwój społeczny, regres społeczny, postęp społeczny, ruch społeczny – charakteryzuje społeczeństwo współczesne – omawia istotę i złożoność ruchów społecznych 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: transformacja ustrojowa, ruch radykalny, ruch reformatorski, ruch emancypacyjny – omawia sposoby i formy zmian społecznych oraz ocenia ich wpływ na jednostkę i społeczeństwo – opisuje reakcje na zmiany społeczne – wymienia i charakteryzuje typy społeczeństw 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: dyfuzja, feminizm, ruch niepodległościowy non-violence, ruch praw obywatelskich – charakteryzuje ruchy społeczne na przykładzie ruchu kobiet, ruchu niepodległościowego i ruchu praw obywatelskich 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia ruchy społeczne na przykładzie ruchu kobiet, ruchu niepodległościowego i ruchu praw obywatelskich
Naród i mniejszości narodowe	<ul style="list-style-type: none"> – czynniki narodziotwórcze – koncepcje narodu 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: naród, symbole narodowe, patriotyzm 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: świadomość narodowa, kosmopolityzm, 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: tożsamość narodowa, asymilacja, ksenofobia, 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu: rekturacja – przedstawia poglądy Johanna G. Herdera i 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia postawy wobec ojczyzny i narodu

	<ul style="list-style-type: none"> – tożsamość narodowa – postawy wobec ojczyzny i narodu – szowinizm – rasizm – antysemityzm – mniejszości narodowe i etniczne w Polsce – sytuacja prawna mniejszości etnicznych i narodowych 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia czynniki narodotwórcze 	<ul style="list-style-type: none"> rasizm, antysemityzm, nacjonalizm, mniejszość narodowa, mniejszość etniczna – charakteryzuje czynniki narodotwórcze – opisuje postawy wobec ojczyzny i narodu – przedstawia mniejszości narodowe i etniczne w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> szowinizm, wielokulturowość – opisuje koncepcję etniczno-kulturową i polityczną tworzenia się narodu – przedstawia negatywne postawy związane z postrzeganiem narodu – charakteryzuje sytuację prawną mniejszości narodowych i etnicznych w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> Romana Dmowskiego na genezę państwa – wyjaśnia przyczyny, przejawy i skutki zanikania tożsamości narodowej 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia negatywne postawy związane z postrzeganiem narodu
<ul style="list-style-type: none"> Procesy narodowościowe i społeczne 	<ul style="list-style-type: none"> – integracja narodów w świecie zachodnim – charakterystyka konfliktów między narodami – konflikty na świecie – polityka państw wobec imigrantów – integracja kulturowa i polityka integracji – imigranci w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu: integracja – omawia przyczyny i przejawy konfliktów między narodami 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: migracja, imigrant – omawia przyczyny i przejawy integracji w świecie zachodnim – charakteryzuje politykę państw wobec imigrantów – przedstawia przeszkody w procesie integracji imigrantów w Europie 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: integracja kulturowa, repatriant, uchodźca – omawia konflikty etniczne na przykładzie Hiszpanii i byłej Jugosławii – charakteryzuje problem imigrantów w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> – omawia wybrane unie regionalne świata – wymienia przykłady ważniejszych konfliktów, wojen i aktów terrorystycznych na świecie 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia politykę państw wobec imigrantów – ocenia problem imigrantów w Polsce
Państwo i polityka						

Instytucja państwa	<ul style="list-style-type: none"> – definicja państwa – procesy państwowotwórcze – geneza państwa – współczesne państwa – funkcje państwa – cechy państwa – prawomocność władzy – państwo a naród 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: państwo, władza – wymienia cechy państwa 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, na czym polega proces państwowotwórczy – charakteryzuje cechy państwa – opisuje funkcje państwa – tłumaczy, na czym polega prawomocność władzy 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu: legitymizacja – przedstawia różne koncepcje definicji państwa – tłumaczy, na czym polega zasada samostanowienia narodów – opisuje firmy legitymizacji władzy 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje i porównuje teorie dotyczące genezy państwa 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia wpływ zasady samostanowienia narodów na kształtowanie się współczesnej Europy
Obywatel i obywatelstwo	<ul style="list-style-type: none"> – wzorce obywatelstwa – nabywanie i zrzekanie się obywatelstwa – obywatelstwo a narodowość – prawa i obowiązki obywatela polskiego – obywatelstwo unijne – obywatelskie nieposłuszeństwo – obywatelskość 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: obywatelstwo, narodowość – przedstawia prawa i obowiązki obywatela w świetle <i>Konstytucji RP</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: prawo krwi, prawo ziemi – omawia zasady nabywania i zrzekania się obywatelstwa polskiego – porównuje cechy charakterystyczne obywatelstwa z wyznacznikami narodowości – wymienia uprawnienia wynikające z posiadania obywatelstwa unijnego 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: obywatelskość, cnota obywatelska – określa dokonania postaci: Henry’ego Davida Thoreau, Martina Lutera Kinga, Mahatmy Gandhiego – opisuje i porównuje wzorce obywatelstwa na przestrzeni dziejów – charakteryzuje postawę obywatelskiego nieposłuszeństwa – omawia uznany kanon cnot obywatelskich 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia historyczne i współczesne przykłady obywatelskiego nieposłuszeństwa 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia postawę obywatelskiego nieposłuszeństwa
Polityka i kultura polityczna	<ul style="list-style-type: none"> – polityka – interpretacja pojęcia 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu: polityka 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu: przywódca polityczny 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: mąż stanu, kultura polityczna 	<ul style="list-style-type: none"> – omawia poglądy Arystotelesa, Niccola Machiavellego, Carla 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje i ocenia kulturę polityczną w Polsce

	<ul style="list-style-type: none"> – politycy – przywódcy polityczni – mężowie stanu – polityka a moralność – kultura polityczna – typy kultury politycznej 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia różne interpretacje pojęcia polityki 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje cechy charakterystyczne przywódców politycznych – wyjaśnia zależności między polityką a moralnością 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje proces kreowania przywódców politycznych i sposoby sprawowania przez nich władzy – omawia elementy kultury politycznej – wymienia i charakteryzuje rodzaje kultury politycznej 	<p>Schmitta i Michela Foucaulta na istotę polityki</p> <ul style="list-style-type: none"> – przedstawia klasyfikację polityków według teorii Maxa Webera – wyjaśnia związki między zjawiskami politycznymi a czynnikami kulturowymi 	
<p>Ideologie, doktryny i programy polityczne</p>	<ul style="list-style-type: none"> – światopogląd i ideologia – ideologia – doktryna – program – prawica i lewica – ideologie totalitarne – faszyzm – nazizm – komunizm – doktryna konserwatywna – doktryna liberalna – doktryna socjalistyczna – socjaldemokracja – chrześcijańska demokracja 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: ideologia, doktryna polityczna, program polityczny – charakteryzuje zależności między światopoglądem, ideologią, doktryną i programem politycznym 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: światopogląd, konserwatyzm, liberalizm, socjaldemokracja, chrześcijańska demokracja – tłumaczy źródła współczesnych doktryn politycznych – charakteryzuje doktrynę konserwatywną, liberalizmu, socjaldemokracji i chrześcijańskiej demokracji 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: faszyzm, nazizm, komunizm, socjalizm, idea wodzostwa, korporacje, marksizm, rewolucja proletariacka, dyktatura proletariatu, stalinizm – charakteryzuje historyczne i współczesne sposoby klasyfikacji nurtów myśli politycznej – omawia cechy charakterystyczne ideologii totalitarnych 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: korporacje, socjalizm utopijny, socjalizm naukowy, zasada subsydiarności, solidaryzm społeczny – porównuje doktrynę konserwatywną, liberalizmu, socjaldemokracji i chrześcijańskiej demokracji – zestawia cechy charakterystyczne ideologii totalitarnych 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia ideologie totalitarne – ocenia doktrynę konserwatywną, liberalizmu, socjaldemokracji i chrześcijańskiej demokracji

Systemy partyjne	<ul style="list-style-type: none"> – partia polityczna – funkcje partii politycznych – rodzaje partii politycznych – systemy partyjne – system partyjny a system wyborczy 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: partia polityczna, ordynacja wyborcza – omawia cechy charakterystyczne partii politycznej 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: partia masowa, system jednopartyjny, system dwupartyjny, system wielopartyjny bez partii dominującej, system wyborczy – opisuje funkcje partii politycznych – charakteryzuje wybrane systemy partyjne i podaje ich przykłady 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: koteria arystokratyczna, klub polityczny, system dwuipółpartyjny, system wielopartyjny z partią dominującą, ordynacja większościowa, ordynacja proporcjonalna, próg wyborczy – przedstawia proces powstawania partii politycznych – charakteryzuje różne rodzaje partii politycznych – opisuje wybrane systemy partyjne i podaje ich przykłady 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia zależności między systemem partyjnym a systemem wyborczym – porównuje ordynację większościową z proporcjonalną – charakteryzuje polską i europejską scenę polityczną 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia ordynację większościową i proporcjonalną
Społeczeństwo obywatelskie	<ul style="list-style-type: none"> – podmioty społeczeństwa obywatelskiego – kapitał społeczny – organizacje pozarządowe w Polsce – organizacje pożytku publicznego 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu: społeczeństwo obywatelskie – wymienia podmioty społeczeństwa obywatelskiego 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: stowarzyszenie, fundacja – opisuje podmioty społeczeństwa obywatelskiego – omawia czynniki wpływające na funkcjonowanie społeczeństwa obywatelskiego – charakteryzuje rodzaje organizacji 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: kapitał społeczny, organizacja pożytku publicznego – przedstawia rozumienie społeczeństwa obywatelskiego na przestrzeni dziejów – określa, jaki wpływ na rozwój społeczeństwa obywatelskiego ma kapitał społeczny 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia, porównuje i ocenia poglądy Johna Locke’a, Georga Wilhelma Hegla i Alexisa de Tocqueville’a dotyczące społeczeństwa obywatelskiego 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia wpływ kapitału społecznego na rozwój społeczeństwa obywatelskiego

			pozarządowych w Polsce	– charakteryzuje zasady i cele funkcjonowania organizacji pozarządowych w Polsce		
Modele demokracji						
Demokracja – zasady i procedury	– wartości będące fundamentem współczesnej demokracji – zasady demokracji – fale demokratyzacji – demokratyczne wybory – formy demokracji bezpośredniej – polskie tradycje demokratyczne	– wyjaśnia znaczenie terminów: demokracja, wolność, równość, sprawiedliwość, wybory – omawia wartości będące fundamentem współczesnej demokracji	– wyjaśnia znaczenie terminów: cenzus, demokracja bezpośrednia, demokracja przedstawicielska (pośrednia), demokratyzacja, referendum – charakteryzuje zasady współczesnej demokracji – omawia zasady prawa wyborczego	– wyjaśnia znaczenie terminów: plebiscyt, inicjatywa ludowa, recall – przedstawia rodzaje równości i sprawiedliwości – charakteryzuje wybory w Polsce – omawia formy demokracji bezpośredniej i podaje ich przykłady – wymienia i opisuje rodzaje referendum	– wyjaśnia, na czym polega zjawisko fal demokratyzacji oraz jakie są jego uwarunkowania i skutki – omawia polskie tradycje demokratyczne	– ocenia znaczenie i przestrzeganie zasad i wartości demokratycznych we współczesnej demokracji
Modele ustrojowe państw demokratycznych	– formy współczesnych państw – formy państw złożonych – modele ustrojowe państw demokratycznych – system parlamentarno-gabinetowy	– wyjaśnia znaczenie terminów: monarchia, republika, państwo unitarne, państwo złożone – wymienia rodzaje form rządów państw współczesnych – określa rodzaje reżimu politycznego państw współczesnych	– wyjaśnia znaczenie terminów: system polityczny, wotum zaufania, wotum nieufności, państwo wyznaniowe, państwo ateistyczne, konkordat – charakteryzuje rodzaje form rządów państw współczesnych	– wyjaśnia znaczenie terminów: reżim polityczny, federacja, konfederacja, unia, system parlamentarno-gabinetowy, system kanclerski, system prezydencki, system półprezydencki, system parlamentarno-komitetowy, odpowiedzialność	– wyjaśnia znaczenie terminów: kontrasygnata, konstruktywne wotum nieufności, weto zawieszające – porównuje modele ustrojowe współczesnych państw demokratycznych – przedstawia relacje między władzą	– charakteryzuje i ocenia relacje między państwem a Kościołem w Polsce

	<ul style="list-style-type: none"> – system kanclerski – system prezydencki – system półprezydencki – system parlamentarno-komitetowy – relacja pomiędzy państwem a Kościołem 	<ul style="list-style-type: none"> – podaje rodzaje ustroju terytorialno-prawnego państw współczesnych 	<ul style="list-style-type: none"> – omawia rodzaje reżimu politycznego państw współczesnych – przedstawia rodzaje ustroju terytorialno-prawnego państw współczesnych 	<ul style="list-style-type: none"> polityczna, odpowiedzialność konstytucyjna, państwo neutralne światopoglądowo – opisuje modele ustrojowe współczesnych państw demokratycznych – charakteryzuje systemy polityczne USA, Wielkiej Brytanii, Niemiec, Francji i Szwajcarii – omawia relacje między władzą świecką i duchowną we współczesnym państwie 	<ul style="list-style-type: none"> ustawodawczą i wykonawczą w systemie parlamentarno-gabinetowym, kanclerskim, prezydenckim, półprezydenckim i parlamentarno-komitetowym 	
<p>Władza ustawodawcza w państwie demokratycznym</p>	<ul style="list-style-type: none"> – aparat państwowy – parlament i jego funkcje – struktura parlamentu – funkcjonowanie parlamentu – wybory parlamentarne – mandat parlamentarny – immunitet parlamentarny – koalicja i opozycja 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: organ państwa, parlament, mandat, immunitet parlamentarny – przedstawia rolę i zadania izb parlamentu 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: urząd, legislatura, kadencja, większość zwykła, większość bezwzględna, większość kwalifikowana, ordynacja wyborcza, klub parlamentarny, koalicja rządowa, opozycja – charakteryzuje funkcje parlamentu 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: aparat państwowy, tryb sesyjny, tryb permanencji, komisja zwyczajna, komisja nadzwyczajna, komisja śledcza, kworum, system większościowy, system proporcjonalny, mandat wolny, mandat imperatywny, immunitet formalny, 	<ul style="list-style-type: none"> – omawia zależności między parlamentarną i partyjną działalnością parlamentarzystów 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia zasadność funkcjonowania immunitetu parlamentarnego w Polsce.

			<ul style="list-style-type: none"> – omawia sposoby podejmowania decyzji na forum parlamentu – opisuje sposoby przeprowadzania wyborów do parlamentu, – wyjaśnia, jaką rolę w działalności parlamentarzystów pełni mandat poselski i immunitet 	<ul style="list-style-type: none"> immunitet materialny, dyscyplina klubowa – omawia klasyfikację organów państwowych – przedstawia strukturę parlamentu – wymienia sposoby funkcjonowania parlamentu – charakteryzuje rolę i zadania komisji parlamentarnych – wyjaśnia sposób powstawania koalicji rządowej i opozycji oraz relacje między nimi 		
<p>Władza wykonawcza w państwie demokratycznym</p>	<ul style="list-style-type: none"> – egzekutywa – głowa państwa – rząd w państwie demokratycznym – biurokracja 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: głowa państwa, rząd – charakteryzuje rodzaje głów państwa – opisuje skład i zadania rządu 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: egzekutywa, biurokraci – omawia funkcje i zasady organizacji władzy wykonawczej – charakteryzuje sposoby wybierania głów państwa i zakres ich kompetencji 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: egzekutywa polityczna, egzekutywa urzędnicza – omawia czynniki wpływające na pozycję premiera w rządzie i państwie – przedstawia rolę biurokratów w zarządzaniu państwem 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje relacje między władzą wykonawczą a władzą ustawodawczą i elektoratem w systemie prezydenckim, półprezydenckim, parlamentarno-gabinetowym, parlamentarno-komitetowym i kanclerskim 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia wady i zalety monarchii i republiki – ocenia wpływ biurokratów na sposób funkcjonowania państwa
<p>Współczesna demokracja – problemy</p>	<ul style="list-style-type: none"> – partycypacja obywatelska – bezpieczeństwo socjalne 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: bezpieczeństwo socjalne, patologia, korupcja 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: emancypacja, demagogia 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: partycypacja obywatelska, antyglobalizm, 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje ruchy obywatelskiego sprzeciwu i emancypacji oraz ich znaczenie dla 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia wpływ bezpieczeństwa socjalnego na stabilność systemu demokratycznego

i zagrożenia	<ul style="list-style-type: none"> – ruchy obywatelskiego sprzeciwu i emancypacji – patologie życia publicznego – korupcja – demagogia – populizm – nepotyzm i klientelizm 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje rodzaje korupcji i podaje jej przykłady 	<ul style="list-style-type: none"> – podaje sposoby i przykłady walki z korupcją na przykładzie Polski – opisuje wpływ bezpieczeństwa socjalnego na stabilność systemu demokratycznego 	<ul style="list-style-type: none"> alterglobalizm, populizm, nepotyzm, klientelizm – omawia cechy charakterystyczne partycypacji obywatelskiej – przedstawia narzędzia partycypacji obywatelskiej – opisuje zjawiska populizmu i demagogii oraz ich wpływ na współczesną demokrację 	<ul style="list-style-type: none"> współczesnej demokracji – przedstawia wpływ nepotyzmu i klientelizmu na funkcjonowanie państwa demokratycznego 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia wpływ korupcji na funkcjonowanie państwa i relacje między obywatelami a państwem – porównuje i ocenia zjawiska populizmu i demagogii oraz ich wpływ na współczesną demokrację – ocenia wpływ nepotyzmu i klientelizmu na funkcjonowanie państwa demokratycznego
System polityczny RP						
<i>Konstytucja Rzeczyposp olitej Polskiej</i>	<ul style="list-style-type: none"> – konstytucja i jej funkcje – zasady ustroju RP – system rządów w Polsce – suwerenność a prawo międzynarodowe – procedura zmiany konstytucji – stany nadzwyczajne – stan wojenny – stan wyjątkowy 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu: konstytucja – wymienia zasady ustroju Rzeczypospolitej Polskiej 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje funkcje konstytucji – charakteryzuje zasady ustroju Rzeczypospolitej Polskiej 	<ul style="list-style-type: none"> – prezentuje atrybuty konstytucji jako ustawy zasadniczej – omawia polskie tradycje konstytucyjne – przedstawia strukturę <i>Konstytucji RP</i> z 1997 r., – opisuje procedurę zmiany ustawy zasadniczej – charakteryzuje rodzaje stanów nadzwyczajnych, sposoby ich wprowadzania i 	<ul style="list-style-type: none"> – omawia system rządów w Polsce, – przedstawia relacje między prawem krajowym i międzynarodowym, w tym unijnym 	<ul style="list-style-type: none"> – formułuje argumenty uzasadniające lub odrzucające konieczność zmiany <i>Konstytucji RP</i> – ocenia realną możliwość zmiany ustawy zasadniczej.

	– stan kłęski żywiolowej			kompetencje organów państwa w tym zakresie		
Parlament Rzeczypospolitej Polskiej	<ul style="list-style-type: none"> – sejm i senat – wybory – posłowie i senatorowie – organy sejmu i senatu – funkcjonowanie sejmu i senatu – skrócenie kadencji parlamentu – funkcje parlamentu – Zgromadzenie Narodowe 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: sejm, senat – charakteryzuje skład i zadania parlamentu polskiego 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: czynne prawo wyborcze, bierne prawo wyborcze, inicjatywa ustawodawcza, Zgromadzenie Narodowe – charakteryzuje strukturę i funkcje parlamentu polskiego – opisuje cechy charakterystyczne wyborów do sejmu i senatu – omawia obowiązki, zadania i uprawnienia posłów i senatorów – tłumaczy, na czym polega kontrolna funkcja parlamentu – omawia rolę i zadania Zgromadzenia Narodowego 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: dieta poselska, absolutorium, interpelacja poselska, zapytanie poselskie – omawia rolę i zadania senatu w strukturze parlamentaryzmu polskiego – charakteryzuje sposób funkcjonowania sejmu i senatu – określa uwarunkowania, w jakich może nastąpić skrócenie kadencji parlamentu w Polsce – opisuje proces legislacyjny w parlamencie polskim – przedstawia tryb uchwalania ustawy budżetowej – wymienia uprawnienia parlamentu w zakresie powoływania i odwoływania organów władzy publicznej 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje skład, zadania i funkcje organów wewnętrznych sejmu i senatu – charakteryzuje uprawnienia parlamentu wynikające z członkostwa w Unii Europejskiej 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia rolę i zadania senatu w strukturze parlamentaryzmu polskiego

<p>Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej</p>	<ul style="list-style-type: none"> – model prezydentury w Polsce – zasady wyboru prezydenta – kadencja prezydenta – uprawnienia wobec parlamentu, rządu, władzy sądowej – prezydent a bezpieczeństwo państwa – uprawnienia w polityce zagranicznej – odpowiedzialność prezydenta 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: inicjatywa ustawodawcza, weto ustawodawcze – określa uprawnienia Prezydenta RP wobec parlamentu, rządu i władzy sądowej – wymienia kompetencje Prezydenta RP w zakresie bezpieczeństwa państwa 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: desygnacja, Rada Bezpieczeństwa Narodowego – charakteryzuje zasady wyboru Prezydenta RP – omawia uprawnienia Prezydenta RP wobec parlamentu, w relacjach z rządem oraz wobec władzy sądowej – przedstawia kompetencje Prezydenta RP w zakresie bezpieczeństwa państwa i w polityce zagranicznej 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: prezydentura arbitrażowa, arbitraż ustrojowy, arbitraż polityczny, Rada Gabinetowa, odpowiedzialność konstytucyjna, odpowiedzialność polityczna, prerogatywy – przedstawia model prezydentury w Polsce – opisuje pozycję prezydenta w systemie rządów w Polsce – omawia zakres odpowiedzialności Prezydenta RP 	<ul style="list-style-type: none"> – omawia uwarunkowania i skutki zawieszenia lub usunięcia Prezydenta RP z urzędu – wyjaśnia, w jakich okolicznościach następuje opróżnienie urzędu Prezydenta RP – wymienia najistotniejsze prerogatywy Prezydenta RP 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia pozycję Prezydenta RP w systemie ustrojowym państwa polskiego
<p>Rada Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej</p>	<ul style="list-style-type: none"> – procedura powołania rządu – zmiana rządów i ministrów – odpowiedzialność polityczna Rady Ministrów – rząd mniejszościowy – administracja rządowa – kompetencje wojewody 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: premier, minister, wojewoda – wymienia kompetencje Rady Ministrów 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu: służba cywilna – omawia skład Rady Ministrów – opisuje procedurę powoływania rządu – przedstawia strukturę i zadania administracji rządowej – charakteryzuje kompetencje wojewody 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: rząd większościowy, rząd mniejszościowy, administracja zespolona, administracja niezespolona – przedstawia uwarunkowania, w jakich może nastąpić zmiana rządu i ministrów w trakcie trwania kadencji sejmu 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia okoliczności, w jakich powoływany jest rząd mniejszościowy oraz określa sposób jego funkcjonowania 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia pozycję premiera w systemie ustrojowym państwa polskiego – ocenia sposób funkcjonowania służby cywilnej w Polsce

	– służba cywilna w Polsce			– omawia sposób pociągania całej Rady Ministrów i poszczególnych ministrów do odpowiedzialności politycznej przed sejmem – omawia zadania i sposób funkcjonowania służby cywilnej w Polsce		
Sądy i trybunały	– struktura sądownictwa w Polsce – konstytucyjne zasady działania sądów – Sąd Najwyższy – Krajowa Rada Sądownictwa – Trybunał Konstytucyjny – skarga konstytucyjna – Trybunał Stanu	– wyjaśnia znaczenie terminu: wymiar sprawiedliwości – przedstawia strukturę sądownictwa w Polsce – wymienia konstytucyjne zasady działania sądów	– wyjaśnia znaczenie terminów: skarga konstytucyjna, odpowiedzialność konstytucyjna – opisuje strukturę sądownictwa w Polsce – charakteryzuje konstytucyjne zasady działania sądów – omawia kompetencje Sądu Najwyższego, Trybunału Stanu, Trybunału Konstytucyjnego	– wyjaśnia znaczenie terminów: kasacja, pismo procesowe – omawia strukturę i kompetencje Krajowej Rady Sądownictwa – przedstawia strukturę Sądu Najwyższego, Trybunału Stanu, Trybunału Konstytucyjnego – opisuje sposób funkcjonowania Trybunału Konstytucyjnego – tłumaczy, jaką funkcję pełni skarga konstytucyjna	– wyjaśnia, jaką rolę w państwie pełni Krajowa Rada Sądownictwa – omawia elementy skargi konstytucyjnej	– ocenia znaczenie skargi konstytucyjnej dla funkcjonowania państwa
Organy kontroli państwowej, ochrony	– Najwyższa Izba Kontroli	– wymienia zadania i działalność Urzędu Rzecznika Praw Obywatelskich	– wyjaśnia znaczenie terminów: zasada apolityczności, lustracja	– wyjaśnia znaczenie terminu: kasacja – omawia zadania i działalność IPN	– przedstawia strukturę NIK, prokuratury i IPN	– ocenia zasadność prowadzenia lustracji w Polsce

<p>prawa i zaufania publicznego</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Urząd Rzecznika Praw Obywatelskich – Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji – prokuratura – policja – Instytut Pamięci Narodowej – procedura lustracyjna – Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów – Urząd Komunikacji Elektronicznej 	<p>– opisuje zadania i działalność policji</p>	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje działalność kontrolną NIK – przedstawia zadania i działalność KRRiT 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia osoby podlegające obowiązkowi lustracyjnemu – charakteryzuje procedurę lustracyjną – opisuje zadania i działalność UOKiK – przedstawia zadania i działalność UKE 	<p>– omawia sposób powoływania prezesa Najwyższej Izby Kontroli, rzecznika praw obywatelskich, Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji, prokuratora generalnego, prezesa Instytutu Pamięci Narodowej, prezesa Urzędu Komunikacji Elektronicznej</p>	
<p>Samorząd terytorialny w Polsce</p>	<ul style="list-style-type: none"> – samorząd – formy samorządu – struktura samorządu terytorialnego – zadania samorządu terytorialnego – organy samorządu terytorialnego – referendum lokalne – źródła dochodów samorządów 	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: samorząd, gmina, powiat, województwo</p> <p>– przedstawia strukturę samorządu terytorialnego w Polsce</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminu: decentralizacja</p> <ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje różne formy samorządu – omawia cechy charakterystyczne samorządu terytorialnego w Polsce – opisuje zadania własne gminy, powiatu i województwa – przedstawia skład i zadania organów stanowiących i wykonawczych gminy, 	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: subwencja, dotacja</p> <ul style="list-style-type: none"> – przedstawia zakres zadań samorządu terytorialnego – określa warunki, w jakich może się odbyć referendum lokalne – wymienia źródła dochodów samorządu lokalnego 	<p>– omawia procedurę uchwalania budżetu jednostek samorządowych</p> <p>– wyjaśnia, kto i w jaki sposób sprawuje nadzór nad samorządem terytorialnym</p>	<p>– ocenia funkcjonowanie samorządu terytorialnego w Polsce</p>

	<ul style="list-style-type: none"> – procedura uchwalania budżetu – nadzór nad samorządem terytorialnym 		powiatu i województwa			
Kultura, media, edukacja						
Kultura i pluralizm kulturowy	<ul style="list-style-type: none"> – kultura w ujęciu opisowym i normatywnym – kultura elitarna, masowa, narodowa i ludowa – kontrkultura – subkultura – religia a kultura – proces przejścia od pluralizmu kulturowego do wielokulturowości i 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: kultura, kultura wysoka, kultura masowa, kultura narodowa, kultura ludowa, tolerancja – wymienia cechy charakterystyczne kultury wysokiej i masowej oraz kultury narodowej i ludowej 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: subkultura, akceptacja – omawia źródła i cechy charakterystyczne kultury wysokiej i masowej oraz kultury narodowej i ludowej – opisuje rodzaje subkultur i podaje ich przykłady – porównuje postawy tolerancji i akceptacji 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: folklor, kontrkultura, pluralizm kulturowy, wielokulturowość, multikulturalizm – wyjaśnia różnice między opisową a normatywną definicją kultury – opisuje formy folkloru – omawia przyczyny narodzin kontrkultury i charakteryzuje różne rozumienia tego pojęcia 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: etnografia, folklorizm – porównuje cechy charakterystyczne kultury wysokiej i masowej oraz kultury narodowej i ludowej – określa zależność między religią a kulturą i życiem publicznym w Polsce – omawia proces przechodzenia od pluralizmu kulturowego do wielokulturowości 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia zjawiska pluralizmu kulturowego i wielokulturowości, a także ich wpływ życie społeczne oraz kulturalne
Współczesne spory światopoglądowe	<ul style="list-style-type: none"> – aborcja – eutanazja – kara śmierci – genetyka – inżynieria genetyczna – prawa mniejszości seksualnych 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: aborcja, eutanazja – omawia istotę współczesnych sporów światopoglądowych na przykładzie aborcji, eutanazji i kary śmierci 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: inżynieria genetyczna, GMO – omawia osiągnięcia inżynierii genetycznej – charakteryzuje problem równouprawnienia mniejszości seksualnych 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu: eugenika – przedstawia założenia <i>Powszechnej deklaracji o genomie ludzkim i prawach człowieka</i> – omawia etyczną stronę badań genetycznych 	<ul style="list-style-type: none"> – formułuje własne stanowisko w sporze – przedstawia argumenty popierające lub krytykujące różne postawy wobec sporów światopoglądowych 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia osiągnięcia inżynierii genetycznej – ocenia etyczną stronę badań genetycznych – ocenia uregulowania prawne dotyczące

						<p>aborcji i kary śmierci w Polsce</p> <ul style="list-style-type: none"> – ocenia problem równouprawnienia mniejszości seksualnych
Opinia publiczna	<ul style="list-style-type: none"> – kształtowanie się opinii publicznej – rola opinii publicznej – marketing społeczny – historia badań opinii publicznej – metody badań opinii publicznej – ośrodki badania opinii publicznej w Polsce – wpływ opinii publicznej na decyzje polityczne 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu: opinia publiczna – wyjaśnia różnice między opinią publiczną a opinią społeczną 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: sondaż, ankieta, wywiad, sonda – omawia rolę opinii publicznej – opisuje najczęściej stosowane metody badania opinii publicznej 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: public relations, marketing polityczny, próba reprezentatywna – przedstawia proces kształtowania się opinii publicznej – opisuje public relations i marketing polityczny – przedstawia wpływ opinii publicznej na decyzje polityczne 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia historię badań opinii publicznej – wymienia ośrodki badań opinii publicznej w Polsce – porównuje public relations z marketingiem politycznym 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia wpływ opinii publicznej na życie społeczne i polityczne na przykładzie współczesnej Polski
Środki masowego przekazu	<ul style="list-style-type: none"> – media na świecie i w Polsce – funkcje mediów – niezależność i pluralizm mediów – etyka mediów i dziennikarzy 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu: media – omawia funkcje mediów – tłumaczy, na czym polega zasada wolności słowa 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu: globalna wioska – przedstawia klasyfikację środków masowego przekazu – określa, na czym polega niezależność i pluralizm mediów 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu: tabloid – charakteryzuje kierunki rozwoju mediów na świecie i w Polsce – uzasadnia, dlaczego media nazywane są „czwartą władzą” 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia zadania Rady Etyki Mediów 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia rolę i funkcje mediów w polskim życiu publicznym

				– omawia etyczne zasady mediów i pracy dziennikarzy		
Edukacja w XXI w.	<ul style="list-style-type: none"> – rozwój szkolnictwa – zadania szkoły współczesnej – edukacja wobec wyzwań społeczeństwa informacyjnego – kształcenie ustawiczne – edukacja a rynek pracy 	– omawia zadania współczesnej szkoły w zakresie nauczania i wychowania	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, na czym polega proces uczenia się przez całe życie – charakteryzuje rolę społeczną szkoły dawniej i współcześnie 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu: edukacja nieformalna – charakteryzuje wpływ współczesnej szkoły na kształtowanie się społeczeństwa informacyjnego 	<ul style="list-style-type: none"> – analizuje rozwój szkolnictwa na przestrzeni dziejów – omawia programy unijne realizujące ideę uczenia się przez całe życie 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia wpływ współczesnej szkoły na kształtowanie się społeczeństwa informacyjnego – ocenia wpływ uczenia się przez całe życie na współczesne społeczeństwo